

**L'Hospital "Sueco-Noruego" d'Alcoi
durant la Guerra Civil Espanyola:
un Exemple de Solidaritat.**

QUADERN DIDÀCTIC

Gemma Ballester · Àngel Beneito

ISBN 978-84-95715-14-2

L'Ullal Edicions

comarques centrals

federació d'ensenyament

L'Hospital "Sueco-Noruego" d'Alcoi durant la Guerra Civil Espanyola: un Exemple de Solidaritat

Quadern didàctic

Gemma Ballester · Àngel Beneito

Textos: © Gemma Ballester i Àngel Beneito

Correcció lingüística: Anna Pellicer

Fotos: © Els autors

Edita:

Impressió: Matéu Impresores, s.l.

Ctra. de Simat. Pol. Ind. «Pla de la Mezquita» nave H
Tel. 902 197 081 - Fax 962 284 278 - 46800 XÀTIVA

I.S.B.N.: 978-84-95715-14-2

Dipòsit Legal: V-3979-2009

Eines d'Innovació Educativa naix per a donar suport al treball del professorat que realitza experiències de caràcter innovador.

La formació lligada a la reflexió sobre la pràctica i a l'intercanvi d'experiències s'ha confirmat com a molt positiva.

En la mateixa col·lecció, la línia **Estudis** pretén oferir al conjunt de la comunitat educativa instruments que permeten conèixer de manera adequada les condicions en què es desenvolupa l'activitat docent, enteses aquestes en el seu sentit més ampli.

Amb la seua difusió pretenem afavorir una formació del professorat que revertesca en la millora de l'ensenyament .

La investigació a l'aula i la formació des del mateix centre són un mitjà adequat per assolir aquest objectiu.

Amb la col·laboració desinteressada de tots els qui participen en l'elaboració d'aquesta publicació, esperem seguir oferint la col·lecció **Eines d'Innovació Educativa** com una tribuna més al servei de la renovació pedagògica.

Justificació didàctica

Aquest quadern didàctic està pensat per treballar els conceptes de solidaritat que giren al voltant de l'hospital "Sueco-Noruego" d'Alcoi durant la guerra civil espanyola, així com per fomentar una cultura de pau entre l'alumnat d'Educació Secundària Obligatoria.

Els objectius que poden treballar-se són dobles. Per una banda, donar a conèixer les diferents mostres d'altruisme i de solidaritat que molts ciutadans realitzen quan s'esdevenen conflictes armats; i per altra, fer reflexionar els nostres alumnes sobre les causes de les guerres i les seues dolentes conseqüències.

Per tal d'això, aquesta guia didàctica vol recordar el moviment de solidaritat internacional que va tenir lloc a Suècia i a Noruega durant la guerra civil espanyola, conegut com "Ajudem Espanya". Gràcies a aquest moviment, milers de treballadors, en col·laboració amb sindicats i entitats de caire progressista, van recollir una gran quantitat de diners que va servir per a enviar al govern espanyol roba, aliments, material quirúrgic,

ambulàncies i medicaments, a més de posar en funcionament un hospital de sang, conegut com el "Sueco-Noruego" d'Alcoi, i que va estar regentat per una trentena de metges i d'infermeres escandinaus.

A més a més, les activitats que hem proposat en la guia estan encaminades a què l'alumnat reflexione sobre el per què de les guerres en general i la quantitat de conflictes bèl·lics que hi ha esbargits per diferents indrets de la Terra. Així mateix, volem que esbrine quin és el paper que juguen en una guerra els mitjans de comunicació, quina és la part de la població que més pateix quan es declara un conflicte bèl·lic o qui es beneficia de les guerres; i, per suposat, que siga capaç de treure conclusions pròpies.

Per últim, hem d'advertir el professorat que la informació que l'alumne ha de saber sobre l'Hospital "Sueco-Noruego" figura en cursiva a l'inici de cada full, mentre que les activitats que l'alumnat ha de realitzar estan emmarcades en gris i poden fer-se en el quadern de classe.

En iniciar-se la Guerra Civil espanyola, el ressò d'aquesta arribà als principals països del món a través de les fotografies i dels reportatges periodístics o dels noticiaris cinematogràfics.

*Saps què és una guerra civil?
En quins anys va tenir lloc la guerra civil espanyola?
Actualment saps si hi ha algun país en guerra?
Com t'assabentes que hi ha guerres?
Busca informació i fotos sobre guerres actuals i portalles a classe.*

*Saps què és un corresponsal de guerra?
Quin és el paper dels mitjans de comunicació en una guerra?
Creus que els corresponsals corren algun perill?
Saps d'algun corresponsal que haja mort mentre informava d'una guerra?*

Pega en aquest espai alguna foto que hages trobat en la premsa d'una guerra actual i digues on s'està produint.

Gràcies als mitjans de comunicació, milers de persones s'informaren dels enfrontaments militars que tenien lloc a primera línia de combat, molts dels quals es cobraven centenars de morts i de ferits. Saber de la manca de metges i de l'escàs equipament sanitari que tenien els hospitals militars. I foren conscients de la fam i de les dolentes condicions de vida que passava la població civil, en especial les dones i els xiquets. És per això que decidiren ajudar la República d'Espanya mitjançant l'enviament d'aliments, de roba i de medicaments.

*Com van saber els estrangers que hi havia una guerra a Espanya?
Imagina que ets estranger i coneixes el patiment que està passant el poble espanyol. Com podries ajudar-los des del teu país? Què els enviaries? Fes un llistat.
Saps què estant fent les persones de les fotos?
Saps què diuen les pancartes que porten?*

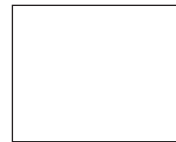
En una guerra, quin sector de la població pateix més les conseqüències? Per què creus això? En què et bases per dir això? Penses que hi ha algú que es puga beneficiar d'una guerra? Feu un debat i anoteu les conclusions.

Al poc temps d'iniciar-se la guerra es van crear a Suècia i a Noruega ambdós comitès d'Ajut a Espanya, els quals tingueren com a única missió ajudar humanitàriament el poble espanyol. En aquesta missió col·laboraren milers de ciutadans suecs i noruecs. Per tal de realitzar aquesta tasca, es repartiren guardioles entre els treballadors, els quals s'encarregaren de recaptar diners i roba per les fàbriques, pels comerços, per les cases i pel carrer.

*En aquest mapa d'Europa pinta de diferent colors els països d'Espanya, de Suècia i de Noruega.
En els quadres en blanc dibuixa les seues banderes i assenyala amb una fletxa el país corresponent.*

*Alguna vegada has arreplegat coses per ajudar els altres?
Per quin motiu?
Què et donava la gent?
Què creus que es fa amb els diners i amb tot allò que s'arreplega?
Observa la foto. Què porten les persones en la mà? Què creus que anaven a fer?*

A Suècia el moviment de solidaritat va rebre el nom d'Spanienhjälpen. Georg Branting –era el fill de Hjalmar Branting que fou cap del govern suec i va rebre el Premi Nobel de la Pau–, juntament amb un grup d'intel·lectuals, de professors i de gent de la cultura, entre els quals estava l'escriptora i Premi Nobel Selma Lagerlöf, van encapçalar l'esmentat moviment d'ajut humanitari a Espanya.

En suec Spanienhjälpen significa “Ajudem Espanya”. Mira les dues primers fotos i digues si aquest moviment de solidaritat va tenir molt o poc ressò entre la societat sueca. Anota unes dades biogràfiques de Hjalmar Branting i de Selma Lagerlöf i digues per què van rebre el Premi Nobel. Pots cercar la informació a internet

Imagina que esclata una guerra. Quina seria la teua situació?

Formes part de la població més vulnerable? Per què?

Com imagines que seria la teua vida en guerra?

Quines olors associes a la guerra? Quins sons? Per què?

Quins colors? Quins sabors? Quins pensaments? Quins sentiments? Quines sensacions?

Són agradables o desagradables? Per què? Què creus que somniaries? Per què?

I a l'escola, com seria el dia a dia durant el conflicte?

“Ajudem Espanya” seria la consigna

Reunió del comitè d'Ajut a Espanya

Georg Branting, president del comitè suec d'Ajut a Espanya

També s'obriren oficines de recaptació de donatius per tots els pobles de Noruega i de Suècia -solament en el primer país es comptabilitzaren 431 comitès locals que abastiren tots els racons del seu territori- els quals s'encarregaren d'arreglar els diners de les col·lectes.

A més, els membres del Comitè d'Ajut parlaren freqüentment per la ràdio i digueren els diners que anaven recaptant, així com els aliments i les medicines que estaven comprant. Mentre, els noticiaris cinematogràfics mostraven imatges dels combois humanitaris amb roba i aliments que eixien en direcció a Espanya.

Mira les fotos i digues què estan fent les persones que apareixen en cada una d'elles.

Has tingut alguna vegada por? Per què? Descric la situació. Fes un llistat de coses a les quals la gent té por. Creus que és possible superar la por? Com? Coneixes la diferència entre ser optimista i pessimista? Explica cada concepte. Tu et consideres optimista o pessimista? Per què? Quina actitud creus que és la millor? Per què?

Què feien amb els diners que recol·lectaven? Fes un llistat de les coses que compraven per enviar-les a Espanya?

Mira el mapa de Suècia de la pàgina 30 i digues on es concentra més quantitat de població. Per què creus que hi ha més població en una part del país que en una altra? Quants comitès locals recol·lectaren diners per a Espanya? Creus que eren pocs o molts?

Per tal de recaptar diners, els comités escandinaus vengueren gran quantitat d'agulles de solapa, organitzaren projeccions de pel·lícules, que mostraven imatges del front de batalla i les privacions que passaven les víctimes de la guerra, sobretot les dones i els xiquets, i editaren quantitat de cartells que encoratjaven a la gent ajudar a Espanya. En molts pobles s'organitzaven audicions musicals, balls i revetlles, que serviren per a recaptar més diners. I centenars de treballadors anaren per les cases arreblegant paquets de roba per Espanya.

Si hagueres de recaptar diners per ajudar a un país en guerra, què faries? Quines activitats organitzaries? Com les anunciaries? Empraries imatges? De quin tipus?

Fes un cartell per a la teua campanya. Escriu què diuen els cartells, si en noruec la paraula "hjelp" significa "ajuda" i "barn" significa "xiquet".

Coneixes cançons típiques de la guerra civil espanyola? Pregunta als teus avis si en coneixen i fes que te les canten (també pots buscar informació a Internet). Què diuen les cançons que has trobat? Són alegres o tristes? Escriu l'estrofa que més et cride l'atenció i digues per què? Coneixes pel·lícules de guerra? T'agraden? Per què? Treus algun ensenyament d'elles?

Coneixes alguna activitat que es faça avui en dia per tal de recaptar diners i per ajudar els països en guerra? En què consisteixen eixes activitats?

Per quin mitjà de comunicació les has conegudes tu? Quines creus que són les que recaptin més diners? Per què?

Totes aquestes iniciatives foren ben rebudes pels treballadors ja que en poc temps els comitès suec i noruec recolliren gran quantitat de diners, que van servir per comprar milers d'ampolles d'éter i de morfina, així com quantitat d'embenatges, de iode, material quirúrgic i ambulàncies. També van comprar quantitat de quilos de sucre, carn, blat, peix salat, macarrons, ordi, margarina, sègol, creïlles, pa, formatge, oli de bacallà, llet condensada i en pols, vitamines, sabó, tabac, sabates, etc.

Per què arreplegaven roba? Avui en dia també es fa? Quin tipus de roba o complements s'enviaven? Coneixes campanyes que recullen altres objectes que no siguen menjar, roba o medicines? Què recullen? Per què? Els suecs editaven una revista que es deia Solidaritet. Quina seria la traducció en valencià? Què creus que significa?

Llig el text i classifica els elements del llistat i digues quin criteri has emprat per a fer-ho.

Per què penses que enviaven moltes conserves? Informa't sobre el tipus de pa que mengen els suecs. Per a què s'emprava cadascun dels medicaments del llistat? Quins altres productes afegiries al llistat? Creus que en les guerres actuals s'envien els mateixos elements? Per què?

Observa les dues fotos de la dreta. La paraula “spanieninsamlingen” és sueca i significa “Recol·lecta per a Espanya”. Mentre que la paraula “hjäl” significa “ajuda”.
 Què creus que fa aquest grup de persones?
 Explica què veus en la foto de la guardiola.
 Busca quina és la moneda sueca.
 Busca informació sobre quines coses s’envien avui en dia als països que estan en guerra per tal d’ajudar la seua població civil.
 Fes un llistat dels aliments que es reparteixen.
 Quins altres productes enviaries tu?

Numera aquestes fotos seguint una seqüència lògica.
 En acabar redacta, en unes poques línies, què creus que signifiquen.

Com la quantitat de diners que arplegaren fou tan gran, els comitès suec i noruec decidiren muntar un hospital de sang, amb 100 llits de capacitat, per a curar els ferits de guerra. Per tal d'això compraren un complet equip quirúrgic, un aparell de raigs X, medicaments, aixovar (mantes, llençols, tovalloles, pijames, etc.), aliments, una cuina, rentadores per fer la bugada i assecadores de roba.

A més, decidiren pagar el desplaçament i els jornals dels 30 metges i infermeres que van venir a Espanya. Per últim es comprometeren a sostenir l'hospital durant sis mesos, al cap dels quals el cedirien al govern de la República.

Però també van posar condicions. Perquè l'enemic no poguera destruir-lo, l'hospital havia d'estar lluny del front de batalla i l'edifici havia de ser gran i assolellat. A més, els espanyols havien de proporcionar-los infermeres i personal auxiliar que els ajudara.

Per què havia d'estar l'hospital lluny del front de batalla ? Per què creus que demanaven que fóra gran i assolellat? Saps qui és el personal auxiliar en un hospital? Digues què fa aquest personal a l'hospital.

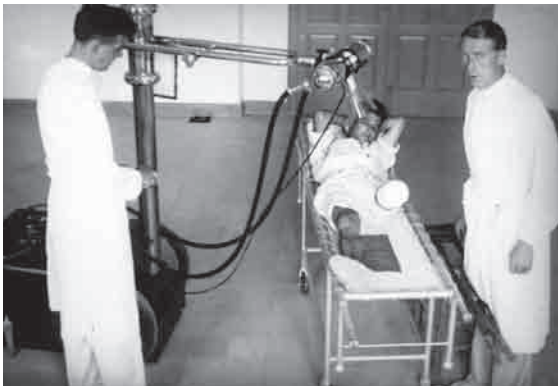
Saps què són les guerres de religió? Saps si es fan guerres per motius econòmics? I per motius polítics? Investiga i digues en què consisteix cadascuna d'elles. Què opines de tots aquests tipus de guerres?

Observa les dues fotos. Són els sanitaris que van estar a l'Hospital "Sueco-noruego". Sabries distingir el personal espanyol de l'escandinau? En què et bases per saber-ho?

*Mira les fotos del personal sanitari escandinau que va venir a Alcoi. Quants homes i dones hi havia?
Eren tots joves o hi havia de diferents edats?
Creus que fou un atreviment venir a Espanya en temps de guerra?
Per què creus que van venir aquestos metges i infermeres?*

*Penses que els metges i les infermeres estaven tot el dia en l'hospital o també tindrien moments de distracció i convivència amb la resta de la població?
Saps què és un aparell de raigs X? Per a què aprofita? A la foto tens un aparell de raigs X que van portar els noruecs.
Per a què estan fent-lo servir?*

Els espanyols, després de repensar-se on podien posar l'hospital, van decidir que el millor lloc era Alcoi. La ciutat estava allunyada del front de batalla. Tenia una estació de ferrocarril, per on podien arribar els combois de malalts, que la connectava amb València i amb Madrid. I disposava d'un edifici gran i ampli que s'acabava de construir. Era una Escola Industrial que reunia molt bones condicions: tenia amplis soterranis, una planta baixa i un primer pis amb gran quantitat d'aules, algunes molt àmplies, i amb enormes finestres, que facilitaven la ventilació i l'entrada de llum i de sol.

Mira la façana de l'Escola Industrial. Creus que l'edifici és assolellat? Disposa de grans finestres? Acomplia els requisits que exigien els suecs i noruecs? Observa l'edifici des de l'aire. Et sembla que és petit o gran? Quina funció hi a compleixen els patis interiors?

Creus que hi ha guerres necessàries? Per què? Feu un debat a classe on pugueu exposar la vostra opinió al respecte.

Aquest és el mapa del front de batalla quan arriben els suecs. Situa Alcoi en el mapa. Creus que la ciutat està allunyada del front, com exigien els suecs i noruecs? Com creus que arribaven els soldats ferits des del front a l'hospital d'Alcoi?

El dia 9 de març de 1937 un grup de sanitaris van partir des d'Estocolm a París, emprant per a realitzar el viatge l'avió i el ferrocarril. Altres sanitaris s'embarcaren el dia 13 en Gotemburg. En arribar a Amberes van proseguir el viatge a París en cotxes i ambulàncies. Per altra banda, alguns metges noruecs van agafar un avió que els va portar d'Oslo a París. En estar tots junts, l'expedició va marxar a la frontera espanyola. Ja en Espanya van recórrer tot el litoral mediterrani fins arribar a Alcoi el dia 25 de març.

Localitza al mapa de la pàgina 31 totes les ciutats esmentades en el recorregut, des de l'inici de l'expedició fins el lloc de destí. Uneix-les amb una línia. Si falta alguna, busca on és i situa-la en el mapa.

Quants dies va durar l'expedició?

Avui en dia tardarien el mateix a arribar a Alcoi? Per què?

Quin mitjà emprarien?

Mira les fotos. Estan fetes a Estocolm el dia que va marxar l'expedició. Saps què diuen les pancartes?

En arribar a Alcoi les autoritats sanitàries espanyoles proposaren als escandinaus que incrementaren el servei a 1.000 llits. Aquestos portaven el material just per a muntar un hospital amb capacitat per a 100 o 125 llits. Però, donades les necessitats de la guerra, el Comité Escandinau accepta ampliar-lo a 700 o 800 llits.

L'esforç econòmic que va suposar augmentar el nombre de llits fou molt gran. Per tal de poder-ho realitzar el Comité va demanar als sindicats, als partits polítics i a les associacions cíviques que arreglegaren més diners. I això van fer.

Ajuda a Espanya. Ajuda als ferits

Ajuda al poble espanyol

*Per què creus que les autoritats espanyoles van proposar incrementar de 100 a 1.000 el nombre de llits?
Què van haver de fer els escandinaus?
Mira els cartells. Digues què et sembla cadascun d'ells.*

Col-laborem a sostenir un hospital a Espanya

*Creus que els teus amics estan a favor o en contra de les guerres?
Tria una guerra actual i esbrina els orígens del conflicte. Creus que s'hauria pogut evitar? Per què?
T'has barallat alguna vegada? Per què? Com va acabar la baralla? Creus que s'haguera pogut evitar el conflicte? Com?
T'agrada barallar-te? Per què? Coneixes gent que es baralla habitualment? Per què creus que ho fa?
Has intentat posar pau entre dos persones que es barallen? Què has fet? Has tingut èxit?*

Durant els sis mesos que va estar l'hospital atés per metges i per infermeres escandinaus es van realitzar 1.224 operacions, però solament van morir set pacients. La majoria dels hospitalitzats eren soldats espanyols que tenien ferides de guerra, però també hi havia alguns brigadistes internacionals.

Quin percentage de mortalitat va haver durant els primers sis mesos? Creus que és elevat o baix? Descriu cadascuna d'aquestes fotos.

Saps què eren les Brigades Internacionals? Informa't i digues per què van venir a Espanya i des de quin país?

Ves a la pàgina 24 on s'enumeren les guerres hagudes al món i investiga en quins continents hi ha més conflictes armats? Per què creus que es concentren en aquests continents i no en altres? Descobreix quins interessos poden haver-hi darrere de les guerres.

Abans de tornar als seus països, els metges estrangers van demanar que es fera càrrec de l'hospital el Dr. Manuel Bastos Ansart. Aquest era un metge de prestigi internacional i dirigia l'Hospital Militar de Madrid. A més, havia escrit molts llibres sobre la forma de curar els ossos trencats i les ferides per arma de foc, i també havia experimentat amb èxit un mètode per a curar les ferides de guerra sense que aquestes s'infectaren.

En anar-se'n els metges estrangers, l'hospital va passar a dependre de l'exèrcit espanyol, amb metges i infermeres espanyols, tot i que els veïns d'Alcoi continuaren anomenant-lo Hospital "Sueco-Noruego".

El Dr. Manuel Bastos Ansart

El Dr. Manuel Bastos dalt, el primer de l'esquerra, amb bata blanca, en l'Hospital Militar de Madrid.

Per què creus que els metges escandinaus van pensar que el Dr. Bastos era la persona adient per posar al càrrec de l'hospital? En què era especialista el Dr. Bastos? Investiga qui era el Dr. Josep Trueta i busca quin mètode va aplicar per curar les ferides. Mira la foto i digues què els passa als soldats que hi apareixen.

Fes un llistat de les armes que coneixes. Saps què són les bombes de dispersió? I les mines anti-persona? I les bombes de "racimo"? Investiga com funcionen.

A mesura que passava el temps la guerra anava de mal en pitjor. L'arribada de combois amb soldats ferits era contínua i aquests s'amuntegaven per les sales i pels corredors.

Per a més problemes la ciutat va començar a ser bombardejada per l'aviació italiana amb base a Son Sant Joan (Mallorca). Entre els dies 20 i 23 de setembre de 1938 Alcoi va patir tres bombardejos, durant els quals els bombarders Savoia SM-79 llençaren un total de 30.200 quilos d'explosius.

Creus que és important que qualsevol persona pugui tenir informació dels conflictes armats existents? Per què? Què pot fer la gent amb aquesta informació?

Busca informació sobre els bombarders Savoia SM-79. Anota a quina alçada podien volar, quantes tones de bombes carregaven i quina autonomia de vol tenien, etc.

Reconeixes algunes parts de la ciutat? Quines? Segueix la fletxa i digues quin és l'edifici que es veu entre el fum de les bombes. Marca on foren llançades les bombes.

Ací tens tres fotos que representen les tres etapes per les quals va passar l'edifici: hospital, presó i centre educatiu. Anota al peu de cada foto la que corresponga. Debateu en classe quina de les tres és la més dolenta.

T'has preguntat alguna vegada quí fabrica armes al món? Investiga quins països són els principals productors d'armes i a quins països les venen.

En veure que els bombardejos continuaven (en total, la ciutat va ser bombardejada set vegades), les autoritats sanitàries van decidir evacuar els malalts. A uns els traslladaren a un hospital militar que l'Ajuda Internacional belga tenia a Ontinyent, mentre que altres, juntament amb el Dr. Bastos, marxaren a La Vila Joiosa. Faltaven pocs mesos perquè acabara la guerra. L'hospital durant el seu funcionament va realitzar milers d'operacions quirúrgiques, la majoria a soldats espanyols, però també va atendre uns quants brigadistes internacionals.

En finalitzar la guerra els soterranis de l'edifici es van fer servir de presó, i allí quedaren reclosos molts presos polítics. El 1941 l'edifici va reprendre el seu destí original i les seues sales es van convertir en tallers i aules de l'Escola Industrial i de l'Institut d'Ensenyament Mitjà. Avui en dia allotja l'Escola Oficial d'Idiomes i l'Educació d'Adults.

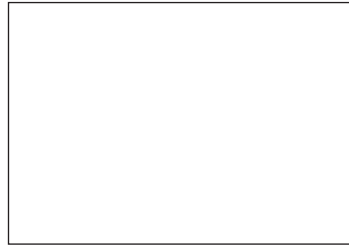
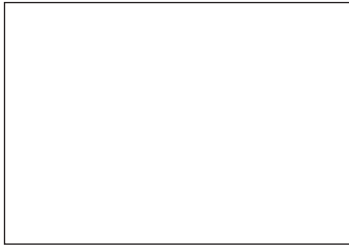
Ja saps què és una ONG? I què és un cooperant?

Algunes ONG treballen per ajudar humanitàriament els ciutadans dels pobles que estan en guerra. Investiga a què es dediquen aquestes entitats: Amnistia Internacional, Metges sense Fronteres, Intermón Oxfam, Greenpeace o la Fundació per la Pau.

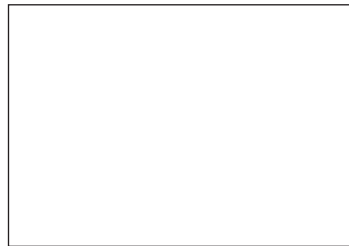
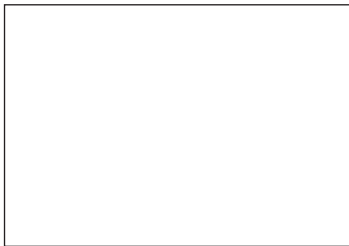
Coneixes altres organitzacions similars? Quines?

Què fan aquestes organitzacions per poder portar endavant els seus objectius? D'on treuen els diners per pagar l'ajut que proporcionen?

Fes un petit informe sobre alguna ONG de caire mèdic o humanitari.

Pinta en aquestos quadres els emblemes que simbolitzen aquestes ONG.

Guerres hagudes al món entre 1939 i 2003

1936-39 Guerra Civil Espanyola.
1938-1939 Bombardeigs d'Alcoi.
1937-45 Guerra Xino-Japonesa.
1939-40 Guerra Russo-Finlandesa.
1939-45 Segona Guerra Mundial.
1946-54 Guerra d'Indoxina.
1947-49 Primera Guerra Palestina.
1947-49 Primera Guerra Indo-Pakistanesa.
1950-53 Guerra de Corea.
1951-53 Guerra Civil de Colòmbia.
1954-62 Guerra d'Algèria.
1955-75 Guerra del Vietnam.
1955-72 Guerra Civil del Sudan.
1956 Guerra Suez Sinaí: Jordània, Egipte i Síria i Israel.
1960-96 Guerra Civil de Guatemala.
1961-93 Guerra d'Independència d'Eritrea i Etiòpia.
1965-66 Segona Guerra Indo-Pakistanesa.
1967 Guerra dels Sis Dies: Israel, Egipte, Jordània, Síria i Iraq.
1971 Tercera Guerra Indo-Pakistanesa: l'Índia i el Pakistan.

1973 Guerra del Yom Kippor: Egipte, Síria i Israel.
1974-94 Guerra Civil d'Angola.
1978-92 Guerra d'Afganistan.
1980-88 Guerra d'Iran-Iraq.
1981-91 Guerra Civil del Salvador.
1982 Guerra de les Malvines: Argentina i Anglaterra.
1983 Invasió d'EUA a l'illa de Granada (Carib).
1983 Segona Guerra Civil del Sudan.
12/1989-2/90 Invasió EUA a Panamà.
1990-97 Guerra Civil entre Tutsis i Hutus a Rwanda (Àfrica).
1991 Guerra del Golf Pèrsic: Invasió de Kuwait per Iraq.
1991-95 Guerra dels Balcans o Bòsnia.
1991-96 Guerra de Txetxènia.
1995 Guerra Peruano-Equatoriana.
1996 Guerra d'Iraq: EUA i Iraq.
1996-97 Guerra Civil al Zaire: Rebels Tutsis i Govern Hutu.
1999 Bombardeigs de l'OTAN contra Belgrad.
2001: EUA i Gran Bretanya, atacs aeris contra Afganistan.
2003: Guerra d'Iraq.

*Posa en una cartolina fotos i retalls de premsa que trobes sobre les guerres actuals.
Hi ha una au que representa la Pau. Saps quina és? Dibuixa-la.
Busca algun poema, o fes-lo tu, que parle sobre la Pau i anota'l en aquest full.
Pots triar: fes un dibuix que represente un moment de guerra o un altre que simbolitze la pau.*

Poema sobre la Pau

Dibuix sobre la Pau

Pinta de roig en el planisferi els països que han patit alguna guerra des que Alcoi fou bombardejat. En quins continents ha hagut més conflictes armats? Recordes per què es concentren en uns continents i no en altres? Com veus, la llista està incompleta. Assabenta't si a partir del 2003 han entrat en guerra alguns països.

Fes una llista de països que a partir del 2003 han entrat en guerra

Europa política

0 250 500 km

1 Canàries (Esp.)

